

PROGRAMACIÓN DOCENTE DE ANÁLISE DA MÚSICA DOS SÉCULOS XX-XXI (I)

CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA

TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO DECRETO 171/2016 do 24 de novembro)

Curso 2023/24

1.IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN								
DISCIPLINA: Análise da música dos séculos XX-XXI (I)								
ESPECIALIDADE:	Dirección					ITINERARIOS:	Dirección	
CARÁCTER:	Disciplina obligatoria					TIPO DE CLASE:	Colectiva	
DEPARTAMENTO:	Composición					XEFE DE DPTO.:	Dna. Mª Paz Pita	
CURSOS	1º curso	2º curso	3º curso	4º curso		COORDINADOR/A DADISCIPLINA:	Fernando Ruibal Tilve	
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
ECTS/CUAD.						3		Horas de clase semanais:
DOCENTES:	NOME E APELIDOS					EMAIL/TEL/WEB	TITOR ÍA	
	Fernando Ruibal Tilve					ferruti_14@hotmail.com	Venres de 10:00 a 11:00 horas	

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
DESCRITOR:	Estudo e análise das obras musicais do século XX ata a actualidade, centrándose especialmente no repertorio para grandes formacións, atendendo aos seus materiais construtivos, estilísticos, e dos diferentes criterios que interveñen na súa comprensión e valoración. Principais compositores/as, escolas e tendencias de creación musical. Novas grafías. A obra para coro, banda e orquestra dos/as compositores/as galegos/as do século XX ata a actualidade. Estudo e análise das súas obras más representativas. Características principais. Desenvolvemento de proxectos de interpretación deste repertorio.
COÑECIMENTOS PREVIOS:	Os propios do remate dos estudos de grao profesional e de técnicas compositivas
RELACIÓN CON OUTRASDISCIPLINAS:	Composición, Interpretación, historia da música, pedagogía da lingua musical, jazz.
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	T1, T2, T3, T4, T8
COMPETENCIAS XERAIS:	X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10
Ver a lista e descripción de competencias no Decreto 171/2016 do 24 de novembro	

3. OBXECTIVOS	
DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
1-Coñecer de forma teórica e práctica os procedementos e ferramentas da análise da música do S.XX a todos os niveis: harmónico-contrapuntístico, melódico-interválico, motívico, rítmico, textural, tímbrico, dinámico, macro- e micro-estructural...	T1, T2, T3, T4, T8, X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23, ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10
2-Ser capaz de establecer relacóns entre distintas estéticas, autores, estilos, así como de avaliar a utilización de ideas e procedementos extra-musicais.	T1, T2, T3, T4, T8, X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23, ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10
. 3-Ser quen de establecer relacóns entre a teoría e o resultado na práctica, sobre a funcionalidade da obra, tratamiento do tempo, do espazo sonoro, da instrumentación e orquestración.	T1, T2, T3, T4, T8, X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23, ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10

4. CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Metodoloxías analíticas I	1. Os métodos analíticos existentes e a súaadaptación ás novas linguaxes. 2. O método analítico propio. Cómo deseñalo.	1
2. Autores e linguaxes anteriores á segundaguerra mundial	2.1-A modalidade moderna. 2. O impresionismo musical e escolas folcloristas. 3. O expresionismo musical. O timbre como elemento estruturador.Serialismo. 4. Os avances na orquestación e na configuración instrumental antes daSegunda Guerra Mundial.	11
4-Exposición e debate	traballos monográficos + proba.	2
5- Repaso dos contidos do cuadrimestre		2
TOTAL SESIÓNS:		16

5. METODOLOXÍA E PLANIFICACIÓN DOCENTE

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Actividades introductorias	1		1
Exposición maxistral: Exposición dos principais aspectos teóricos a tratar nos diferentes temas. Ca finalidade de facilitar así a comprensión e posterior prácticatanto individual como colectiva.	6		6
Exposición práctico-teórica: Realización de análisis prácticos que exemplifiquen e profundicen no tratado na exposición maxistral e que sirvan de modelo de traballo para o/a alumno/a.	3		3
Práctica individual: Permite a práctica non presencial do tratado tanto nas sesións de exposición maxistral coma nas de exposición práctico-teórica, así como a preparación das de práctica colectiva.		42	42
Práctica colectiva: Permiten a posta en común do traballo de análise práctico proposto para a práctica individual.	2		2
Lectura guiada e comentario de fontes: Lectura e debate no aula de pasaxes escollidas dos compendios de análise musical más salientábeis.	1	10	11
Pescuda de información: Pescuda de textos e partituras axeitados á materia. Análise e comentario dos mesmos.	1	8	9
Exposición e debate de traballos: Exposición no grupo e posterior debate sobre o traballo monográfico realizado o longo do cuatrimestre.	2	9	11
Titorías: Orientación e dirección dos proxectos individuais.		5	5
Avaliación: Valoración e ponderación dos traballos individuais. Revisión das cualificacións.	2 (fora de docencia)		
TOTAL HORAS:			90

6. AVALIACIÓN

FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
Corrección de traballos individuais axustados ós contidos do cuatrimestre	O rendemento diario e a calidade do traballo personal será unha ferramenta fundamental, aparte aparte das probase traballos, na avaliación do alumno.	T1, T2, T3, X4, X10, X11, X13, X15, ED1, ED3, ED7, ED8.	40%
Realización dun ou varios exames nos que se reflictan os contidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos e contidos da programación.	T3, T4, T8, X12, X13, X15, X23, ED2, ED7, ED8, ED10.	60%
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			
Corrección de traballos individuais axustados ós contidos do cuatrimestre	O rendemento diario e a calidade do traballo personal será unha ferramenta fundamental, aparte aparte das probase traballos, na avaliación do alumno.	T1, T2, T3, X4, X10, X11, X13, X15, ED1, ED3, ED7, ED8.	40%

6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (PERDA AVALIACIÓN CONTINUA) más de catro faltas conleva a perda de avaliación continua.

Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos econtidos da programación.	TODAS	100%
---	---	-------	------

6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA

Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos econtidos da programación.	TODAS	100%
---	---	-------	------

Observacións:

Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos econtidos da programación.	T3, T4, T8, X12, X13, X15,X23, ED2, ED7, ED8, ED 10.	60%
---	---	--	-----

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
<p>Deberanse cumplir as disposicións vixentes no marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do <u>29 de novembro</u>, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social.</p> <p>Asimesmo terase en conta a ORDE do <u>8 de setembro de 2021</u> pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do <u>7 de decembro</u>, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia en que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do <u>3 de maio</u>, de educación.</p>	Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

➤ **Análise:**

- "A GUIDE TO MUSICAL ANALYSIS". Nicholas Cook.
- "ANÁLISIS DEL ESTILO MUSICAL". Jan LaRue.
- "A GUIDE TO MUSICAL STYLES: from Madrigal to Modern Music" Douglas Moore.
- "ANÁLISIS". Ian Bent & William Drabkin.
- "STRUCTURAL FUNCTIONS IN MUSIC". Wallace Berry.
- "MUSIC FOR ANALYSIS. Exemples from the Common Practise Period and the Twentieth Century". Thomas E. Benjamin, Michael Horvit, Robert Nelson.
- ENFOQUES ANALÍTICOS DE LA MÚSICA DEL S.XX". Joel Lester.
- "ELEMENTOS CONSTITUTIVOS DE LA MÚSICA". Ernest Toch.
- "FUNDAMENTOS DE LA COMPOSICIÓN MUSICAL". Arnold Schoenberg.
- "EL ARTE DE LA COMPOSICIÓN MUSICAL". Paul Hindemith

➤ **Instrumentación – Orquestación:**

- "INSTRUMENTACIÓN". Peter Jost.

➤ **Harmonía:**

- "ARMONÍA". Arnold Schoenberg.
- "FUNCIONES ESTRUCTURALES DE LA ARMONÍA". Arnold Schoenberg.
- "ARMONÍA". Diether de la Motte.
- "ARMONÍA". Walter Piston.
- "ARMONÍA DEL SIGLO XX". Vincent Persichetti.
-

➤ **Melodía – Contrapunto:**

- "LA MELODÍA". Ernest Toch.
- "CONTRAPUNTO". Diether de la Motte.
- "CONTRAPUNTO". Walter Piston.
- "EJERCICIOS PRELIMINARES DE CONTRAPUNTO". Arnold Schoenberg.
- "TRATADO DE CONTRAPUNTO TONAL Y ATONAL". J. García Gago.

➤ **Ritmo:**

- "ESTRUCTURA RÍTMICA DE LA MÚSICA". Grosvenor Cooper & Leonard B. Meyer.
- "EL RITMO. SU ORIGEN, FUNCIÓN Y ACENTUACIÓN". Lussy, Mathis

➤ **Forma:**

- "TRATADO DE LA FORMA MUSICAL". Clemens Kühn.
- "THE FORM IN MUSIC" William Cole.

➤ **Historia da música:**

- "A HISTORY OF MUSICAL STYLE". Richard L. Crocker.
- "HISTORIA DE LA COMPOSICIÓN MUSICAL". Clemens Kühn
- "HISTORIA DE LA MÚSICA OCCIDENTAL". D.J.Grout-C.V.Palisca. .

PROGRAMACIÓN DOCENTE DE ANÁLISE DA MÚSICA DOS SÉCULOS XX-XXI (II)

CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA

TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO DECRETO 171/2016 do 24 de novembro)

Curso 2023/24

1.IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN							
DISCIPLINA: Análise da música dos séculos XX-XXI (II)							
ESPECIALIDADE:	Dirección				ITINERARIOS:		Dirección
CARÁCTER:	Disciplina obligatoria				TIPO DE CLASE:		Colectiva
DEPARTAMENTO:	Composición				XEFE DE DPTO.:		Dna. Mª Paz Pita
CURSOS	1º curso	2º curso	3º curso	4º curso	COORDINADOR/A DADISCIPLINA:		Fernando Ruibal Tilve
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII VIII Horas de clase semanais: 1
ECTS/CUAD.						3	Observacións:
DOCENTES:	NOME E APELIDOS				EMAIL/TEL/WEB		TUTOR IA
	Fernando Ruibal Tilve				ferruti_14@hotmail.com		Venres de 10:00 a 11:00 horas

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
DESCRITOR:	Estudo e análise das obras musicais do século XX ata a actualidade, centrándose especialmente no repertorio para grandes formacións, atendendo aos seus materiais construtivos, estilísticos, e dos diferentes criterios que interveñen na súa comprensión e valoración. Principais compositores/as, escolas e tendencias de creación musical. Novas grafías. A obra para coro, banda e orquestra dos/as compositores/as galegos/as do século XX ata a actualidade. Estudo e análise das súas obras más representativas. Características principais. Desenvolvemento de proxectos de interpretación deste repertorio.
COÑECIMENTOS PREVIOS:	Os propios do remate dos estudos de grao profesional e de técnicas compositivas
RELACIÓN CON OUTRASDISCIPLINAS:	Composición, Interpretación, historia da música, pedagogía da lingua musical, jazz.
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	T1, T2, T3, T4, T8
COMPETENCIAS XERAIS:	X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10
Ver a lista e descripción de competencias no Decreto 171/2016 do 24 de novembro	

3. OBXECTIVOS	
DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
1-Coñecer de forma teórica e práctica os procedementos e ferramentas da análise da música do S.XX a todos os niveis: harmónico-contrapuntístico, melódico-interválico, motívico, rítmico, textural, tímbrico, dinámico, macro- e micro-estructural...	T1, T2, T3, T4, T8, X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23, ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10
2-Ser capaz de establecer relacións entre distintas estéticas, autores, estilos, así como de avaliar a utilización de ideas e procedementos extra-musicais.	T1, T2, T3, T4, T8, X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23, ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10
. 3-Ser quen de establecer relacións entre a teoría e o resultado na práctica, sobre a funcionalidade da obra, tratamiento do tempo, do espazo sonoro, da instrumentación e orquestración.	T1, T2, T3, T4, T8, X4, X10, X11, X12, X13, X15, X23, ED1, ED2, ED3, ED7, ED8, ED10

4. CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Metodoloxías analíticas I	1. Os métodos analíticos existentes e a súa adaptación ás novas linguaxes. 2. O método analítico propio. Cómo deseñalo.	1
2. Autores e linguaxes posteriores á segundaguerra mundial	1. Britten e Copland 2. Stravinsky e Bartok 3. O serialismo integral: Messiaen, Stockhausen, Babbitt 4. O novo pluralismo: Crumb 5. Minimalismo e nova complexidade	11
4-Exposición e debate	traballos monográficos + proba.	2
5- Repaso dos contidos do cuadrimestre		2
TOTAL SESIÓNS:		16

5. METODOLOXÍA E PLANIFICACIÓN DOCENTE

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Actividades introductorias	1		1
Exposición maxistral: Exposición dos principais aspectos teóricos a tratar nos diferentes temas. Ca finalidade de facilitar así a comprensión e posterior práctica tanto individual como colectiva.	6		6
Exposición práctico-teórica: Realización de análisis prácticos que exemplifiquen e profundicen no tratado na exposición maxistral e que sirvan de modelo de traballo para o/a alumno/a.	3		3
Práctica individual: Permite a práctica non presencial do tratado tanto nas sesions de exposición maxistral coma nas de exposición práctico-teórica, así como a preparación das de práctica colectiva.		42	42
Práctica colectiva: Permiten a posta en común do traballo de análise práctico proposto para a práctica individual.	2		2
Lectura guiada e comentario de fontes: Lectura e debate no aula de pasaxes escollidas dos compendios de análise musical más salientábeis.	1	10	11
Pescuda de información: Pescuda de textos e partituras axeitados á materia. Análise e comentario dos mesmos.	1	8	9
Exposición e debate de traballos: Exposición no grupo e posterior debate sobre o traballo monográfico realizado o longo do cuatrimestre.	2	9	11
Titorias: Orientación e dirección dos proxectos individuais.		5	5
Avaliación: Valoración e ponderación dos traballos individuais. Revisión das cualificacións.	2 (fora de docencia)		
TOTAL HORAS:			90

6. AVALIACIÓN			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
Corrección de traballos individuais axustados ós contidos do cuatrimestre	O rendemento diario e a calidade do traballo personal será unha ferramenta fundamental, aparte aparte das probase traballos, na avaliación do alumno.	T1, T2, T3, X4, X10, X11, X13, X15, ED1, ED3, ED7, ED8.	40%
Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos e contidos da programación.	T3, T4, T8, X12, X13, X15, X23, ED2, ED7, ED8, ED10.	60%
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			
Corrección de traballos individuais axustados ós contidos do cuatrimestre	O rendemento diario e a calidade do traballo personal será unha ferramenta fundamental, aparte aparte das probase traballos, na avaliación do alumno.	T1, T2, T3, X4, X10, X11, X13, X15, ED1, ED3, ED7, ED8.	40%
Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos e contidos da programación.	T3, T4, T8, X12, X13, X15, X23, ED2, ED7, ED8, ED10.	60%
6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (PERDA AVALIACIÓN CONTINUA) máis de catro faltas conleva a perda de avaliación continua.			
Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos econtidos da programación.	TODAS	100%
6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA			
Realización dun ou varios exames nos que se reflictan oscontidos traballados no cuatrimestre.	Realización, exposición e debate dun ouvarios traballos de análise musical que comprendan os obxectivos e contidos da materia cuadrimestral, nos que o alumno demostre atinxir os obxectivos econtidos da programación.	TODAS	100%
Observacións:			

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS	
DESCRCIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
<p>Deberanse cumplir as disposicións vixentes no marco do establecido no Real decreto lexislativo 1/2013, do <u>29 de novembro</u>, polo que se aproba o texto refundido da Lei xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social.</p> <p><i>Asimesmo terase en conta a ORDE do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia en que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.</i></p>	<p>Aqueles que estableza a Consellería competente en materia de Educación.</p>

(II)

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

➤ **Análise:**

- “A GUIDE TO MUSICAL ANALYSIS”. Nicholas Cook.
- “ANÁLISIS DEL ESTILO MUSICAL”. Jan LaRue.
- “A GUIDE TO MUSICAL STYLES: from Madrigal to Modern Music” Douglas Moore.
- “ANÁLISIS”. Ian Bent & William Drabkin.
- “STRUCTURAL FUNCTIONS IN MUSIC”. Wallace Berry.
- “MUSIC FOR ANALYSIS. Exemples from the Common Practise Period and the Twentieth Century”. Thomas E. Benjamin, Michael Horvit, Robert Nelson.
- ENFOQUES ANALÍTICOS DE LA MÚSICA DEL S.XX”. Joel Lester.
- “ELEMENTOS CONSTITUTIVOS DE LA MÚSICA”, Ernest Toch.
- “FUNDAMENTOS DE LA COMPOSICIÓN MUSICAL”. Arnold Schoenberg.
- “EL ARTE DE LA COMPOSICIÓN MUSICAL”. Paul Hindemith

➤ **Instrumentación – Orquestación:**

- “INSTRUMENTACIÓN”. Peter Jost.

➤ **Harmonía:**

- “ARMONÍA”. Arnold Schoenberg.
- “FUNCIONES ESTRUCTURALES DE LA ARMONÍA”. Arnold Schoenberg.
- “ARMONÍA”. Diether de la Motte.
- “ARMONÍA”. Walter Piston.
- “ARMONÍA DEL SIGLO XX”. Vincent Persichetti.
-

➤ **Melodía – Contrapunto:**

- “LA MELODÍA”. Ernest Toch.
- “CONTRAPUNTO”. Diether de la Motte.
- “CONTRAPUNTO”. Walter Piston.
- “EJERCICIOS PRELIMINARES DE CONTRAPUNTO”. Arnold Schoenberg.
- “TRATADO DE CONTRAPUNTO TONAL Y ATONAL”. J. García Gago.

➤ **Ritmo:**

- “ESTRUCTURA RÍTMICA DE LA MÚSICA”. Grosvenor Cooper & Leonard B. Meyer.
- “EL RITMO. SU ORIGEN, FUNCIÓN Y ACENTUACIÓN”. Lussy, Mathis

➤ **Forma:**

- “TRATADO DE LA FORMA MUSICAL”. Clemens Kühn.
- “THE FORM IN MUSIC” William Cole.

➤ **Historia da música:**

- “A HISTORY OF MUSICAL STYLE”. Richard L. Crocker.
- “HISTORIA DE LA COMPOSICIÓN MUSICAL”. Clemens Kühn
- “HISTORIA DE LA MÚSICA OCCIDENTAL”. D.J.Grout-C.V.Palisca. .